

SLOVENIJA.

List 35.

V torek 1. Velkiga travna

1849.

Slovenija izhaja vsaki teden dvakrat, in sicer vsaki torek in petek. Predplačnje se za celo leto v založnici v Ljubljani 7 gold., za polleta 3 gold. in $\frac{1}{2}$, za ene kvatre 1 gold. in 45 kr. Za celoletno pošiljanje na dom v Ljubljani se odrajuje še $\frac{1}{2}$ gold. Za po pošti pošiljano Slovenijo je celoletno plačilo 8 gold., polletno 4 gold., za ene kvatre 2 gold.

Zaveze.

V dobi, v kateri se na toliko krajih čez zaveze razgovarjajo, v kateri se od nemškega laškiga, madjarskiga, slavjanskiga edinstva pripovedovati sliši, bi vtegnilo primerno biti, če bravcam nekatere misli zastran zavez v presojo in vserčenje izročimo. Vzete so iz nemških bukev „die Sibylle der Zeit,“ spisanih od prelata Kormana.

Pri neenakih zavezah nima manjši proste volje. — Neenotere zaveze sreče ne prinese; slabejši se sem in tje vlačijo in tirajo.

Zaveze mogočnih in njih prijateljstvo slabejše drago stoji. „Narodi, piše Montesquieu, ki so bili prijatli ali zavezniki Rimljanov, so si sami pogubo napravili z nezmernimi darovi, ktere so jim dajali, de bi njih podporo ohranili ali povikšali bili. Ker so si vse pravice, postavne in krivo prilastovane le z zlatam zadobiti mogli, so vladarji ogolili tempeljne in oplenili premožniši podložnike, darovi pa, ki jih je Rim kraljem nasproti dajal, so bili: stol, palca iz slonove kosti, ali pa častni urad.“

Narmogočniši izmed zaveznikov je navadno tudi njih sodnik in zavezniki postanejo na zadnje žertva samovoljniga izreka; ali se pa primeri to, od česar je Livius rekel: „pod senco zaveze sužnost terpeti;“ ali pripeti se, kakor Horacij poje:

Boritve vaje jelen večkrat zgnal iz gaja
Je konja, ki premagan zmir je bil;
In konj pozval si v pomoč je človeka.
In voljno vdal se berzdi je njegovi.
Al ko vernivši se ko premagavec
Se čez zatertiga sovražnika raduje,
Si raz herbta več jezdic ne spravi,
Ne spravi z gobca berzde več železne.

Preden so si Rimljani iz ptujih narodov svoje podložnike storili, so jih kot zaveznike in prijatle pokoršino učili.

„Rimljani, pravi Montesquieu, so imeli več plemen zaveznikov. Eni so vživali njih svobode in so bili deležni njihovih prednost p. Latinci in Herniki; drugi so jim bili zahvalo dolžni kot dobrotnikom, kakor Masinisa, Evmen in Atal, zopet drugi so z dragovoljno pogodbo k Rimljanam pristopili; ti so sčasoma iz zaveznikov podložniki postali, kar se je prigodilo kraljem egiptovskim, bitinjskim, kapadoškim in gerškim mestam. Poslednjič so bili nekateri tudi prisiljeni v zavezo stopiti kot Filip in Antioh.“

Že sploh je neodpušljiva napaka, če se narodi, ki en jezik govore, ne zedinijo.

„Taisti, piše izdatel „magacina evropejskih državnih razmer,“ ki zgodovino narodov popolnoma pozna, zamore za stanovitno terditi, de le edinost celo moč srečne brambre stori. Mala republika Atenska se je branila o času Milciada in Temistoklesa zoper strahno moč Perzijanov samo z zedinjenjem svoje moči. Tako se pokaže Rim pod Fabiam in Scipionam. Epir je prevergel pod hrabrim Skanderbegom celo moč Turčina. Kraljestva Leon in Oviedo sta se ohranila z združeno močjo več stoletij zoper Saracene, Benetke zoper Turčina; Švajcarji zoper nemške cesarje; Holanderji zoper Špance. Ravno tako spričuje zgodovina, de needinost, razpertije, stranke vsako brambo v nič denejo. To vidimo v sta-

rih in novejših časih; pri Ciru in Lidianih, Aleksandru in Perzijanah, pri Rimljanah in Azij, Egiptu, pri severnih vladah in Poljakih; pri vsch teh zmagah se je pokazalo, de so premagani narodi središe (centrum) edinosti zapustili in tako moč skupne brambe zgubili.

De bi tudi Slovenci leto spoznali! V edinosti leži poglavitna moč nature od lepe rosne kaplice do velike sostave planetov. Kakor naravni, tako nema tudi politiški in moralni svet brez edinosti — brez središa — stanovitnosti. Naj bodo posamezni deli še tako slabi; postanejo po vkupnim središu močni in terdni. Nartanjši žarki, če se v eni piki sklenejo, veliko moč dosežejo. Kolika slabost vstane, če razpertija in nesložnost med rodovi vlada, ktere en jezik sklepa, če osredje zgube, ki je za obderžanje celotnosti tako potrebno!

Te misli so posnete iz zgodovine in po nji poterjene.

„Kdor sebe in prihodnost viditi hoče, naj pogleda v zerkalo zgodovine. Svet se stara, dogodbe se ponavljajo, dokazi se naberejo; skušnje se narašajo; vzdigvanje in padanje, padanje in vzdiganje stanovitno menjata na svetu.“ —

Slovenci, dragi bratje! kličejo vas k severozahodu, kličejo vas k jugozahodu; kterimu klicu se hočete vdati? Prevdarite nauk zgodovine in izberite! „Vse je cvetlo na zemlji, kar je cvesti zamoglo; vsaktero v svojim času in v svojim okrogu; je ocvetlo in bo zopet cvetlo, če njega doba pride.“

(Herders Ideen z. 9.)

V Celovcu 25. Aprilja 1849.

And. Einspiller.

Povabilo na naročbo

poslovenjenih avstrijskih državljanskih in strahovavnih postav.

Visoko ministerstvo uka je pretečeno leto začasno vstanovljenje dveh stolic za učenje avstrijskih državljanskih in strahovavnih postav (Civil und Criminalrecht) v domačem jeziku v Ljubljani dovolilo. Nasledba tega dovoljenja je bila, kakor je bilo že po časopisih oznanjeno, de se je posebin odbor za prestavljenje obeh postavnih knjig sostavil, ktero naj bi uku za podlago služilo. Če že to lotenje od ene strani namembo, od vis. ministerstva izgovorjeno, v resnici pospeši, od druge strani tudi narodni koristi dovoljno zadosti, ker bode na ta način tudi ljudstvo v svojim jeziku postave razumeti zamoglo, posebno taiste, ki v djanske razmere življenja tako močno segajo, kakor splošne državljanske in strahovavne postave.

Prestavljanje imenovanih postavnih knjig se pa že tudi zavoljo tega za neogiblivo potrebo skaže, ker je ko prvo pripravno delo k prihodnemu javnemu (očitnemu) sodniškemu ravnanju pogojno, in ker je zlo želeči, de bi se imenoslovje obstoječih pozitivnih državljanskih in strahovavnih postav v domačem jeziku terdno ustanovilo, sodnikom, pravdosrednikom in ljudstvu sploh priložnost dala, se z besedo postave v slovenskim jeziku soznani, in ljudstvu z prestavljanjem postave v njega materni jezik tisto živo marljivost za njo vcepiti, ktere postava v nemškem jeziku razglašena v slavenski deželi nikdar zbuditi ne more.

Odbor, ki se s poslovenjenjem peča, je v svojim delu, kakor politiške novine „Slovenija“ vedno donašajo, že tako dalje prišel, de zamore svoje delo v razdelkih družtvu za natis podati.

Z hvaležnostjo je slovensko družtvo dokončani prestavik I. dela državljanskih postav od §. 1. do §. 284 sprejelo in se zastran natisa z gosp. natiskarjem Blaznikom pogovorilo.

Odbor za zdaj svoj prestavek le za načert izreče, in natisa poslovenjenih odstavkov na stroške slovenskiga družtva ne želi za to, de bi ljudstvu že kaj doveršeniga in popolniga v roke podal, ampak de bi po ti poti nar lože od mož, ki so v teh rečeh zvedeni, in od jezikoslovcev njih misli zvedilo in popravke zadobilo, ki bi bili še želeči, na ktere bi se pri zadnim pretresovanju dela jako gledalo.

Iz ravno tega obzira se je tudi sklenilo, poslovenjenim načertu nemško izvirno besedo pridjati, de se bode od ene strani tistim zvedenim možem, ki so se do zdaj manj z domačim jezikom pečali, zljajšalo, z besedo in duham prestavka se soznani, tistim pa, od kterih se tudi v jezikoslovnim obziru natanjki pretres poslovenjeniga dela pričakuje, trud in nepriročnost iskanja v nemških izvirnih postavah prihrani. V pridajku nemškiga izvirniga spisa k slovenskimu prestavku misli odbor pa tudi zagovor vodil najti, po kterih se je v svojim težavnim delu ravnal. Odbor se je vodila deržal, de tukaj ne gre, novo postavo narediti, ampak le, jo zvesto in slovenskimu narečju po mogočnosti primerjeno prestaviti, de je nemška beseda postave prava izvirna beseda, de tedaj poslovenjenje ne sme tako imenovano svobodno (povoljno), ampak kolikor se z slovenskim narečjem zjediniti zamore, pobesedno biti, če bi se to tudi semtertje v kvar lepšiga sloga zgoditi utegnilo.

Naj tedaj gosp. pretresovavci dela to vodilo, kteriga se je odbor pri prestavljanji skoz in skoz deržal, po vrednosti ceniti blagovolijo, scer pa naj odkritoserčno nepopolnosti grajajo, zapazene pomankljivosti razložé in posebno take dobre izraze, ki se v prestavku pogrešajo, pa se morebiti med ljudstvom najti utegnejo, družtvu na znanje dajo. Z radostjo tukaj oznaniti zamoremo, de je že več izverstnih, v ti reči znajdenih mož hvalevredne pripomočke v poboljšanje slovenske besede odboru izročilo.

Družtvo je prepričano, de bota imenovana prestavka, ko djanska potreba našiga časa, ne le na Krajskim, ampak tudi v sosednih slovenskih deželah štajerskiga, Primorskiga, Goriškiga in Koroškiga z radostjo sprejeta, in de bo posebno sodnikom in pravdosrednikom zazdajno dana priložnost po volji, si bolj natanjčno znanje slovenske besede postav po ti poti prisvojiti.

Ker so pa stroški natisa in izdaje tako obilni, de družtvo pri svojih pičlih dnarnih pripomočkih ne more lahko izhajati, in ker je zastran števila iztisov poprejšniga prevdarka treba, se je sklenilo, popred naročbo razpisati, h kteri podpisani odbor s prošnjo povabi, de bi gosp. naročniki blagovolili, svoj pristop k naročbi z natanjčnim zaznamovanjem perimka, značaja (karakterja), stanovaljša, in naročenih izti-

sov z lastno roko napisati, in v pisarnico slovenskiga društva ali v bukvo-tiskarno g. Jožefa Blaznika v Ljubljani berž ko morejo poslati. Berž, ko se toliko naročnikov nabere, de bodo stroški natisa plačani, se bo počel zgorej imenovani prestavik nemudoma tiskati, in prejemnikom razpošiljati.

Naročilo na prvi del austr. državlj, postav, ki bo z nemško in slovensko besedo okoli 5 in pol pol znesil, je na 15 kr. odločeno, ki se pri prijemu zvezka odrajaajo. Le stroškov proste (frankirane) pisma se prijemaajo.

V Ljubljani 25. maliga Travnja 1849.

Odbor slovenskiga društva.

Austrijsko Cesarstvo.

Slovenska dežela.

„Prese“ oznani, de bo grof Stadion zavoljo bolezni od ministerstva odstopil. „Presse“ svetva ministra Krausa za njegoviga nastopnika.

Celovec 23. Aprilja 1849. Kar je blo tukaj slišati, kar je Gracarska iz Celovca oznanila, in kar je tudi Slovenija opomnila, de Belaški krog noče pod Celovsko oblast stopiti, je resnica, in kakor sim slišal, se po nekterih krajih prošnja podpisuje, de naj bi se Belaški krog s Tirolsko zjedini. Prebivavci Belaškiga kroga bolj politično rasvetleni in svobodoljubni, želijo se s kako več kronsko deželo skleniti, in tako ložej in močnej svoje pravice in svobode braniti, zraven pa tudi se od Slovincov odcepiti, in s svojimi nemskimi bratmi v novo nemško državo stopiti. Slovenci jim tega storiti ne branijo in braniti ne morejo, da le kos Slovincov s seboj potegniti ne prederznejo; po moji misli jim ta pa vender ne pojde od rok; mislim, da bode cela Koroška ostala neodvisna, samostalna kronska dežela s svojim posebnim deželnim zborom. Kako dolgo pa, le ve sam Vsevideoči — on, pred katerim bojo vsi kralji in cesarji od svojega hišovanja odgovor dajali, — on, kateri vsim vladarjem oestro zapoveduje, de naj delajo pravico vsakimu ljudstvu, da naj nobenimu ne kratijo naravnih, prirojenih pravic, da naj ne cepijo narode, kakor mertvo robo na kose po svoji samovolji, da naj ne branijo bratu s bratom se zjediniti, kar je Vsegamogočni po sercu, kervji in jeziku zvezal, slab človek ne sme ločiti. Tisto zlo znano: „Divide et impera“ naj gre spat na veke!!! V tih slabih okoljshinah pa naj Slovenci dobro na to pazijo, da zastran po §. 5. oktrojirane ustave vsim narodam zagotovljene narodnosti škode in krivice ne bojo terpeli. Sovražnikov koroškim Slovincam ne majnka! Nekteri terdijo, da na Koroškem ni nobeniga Slovenca.

Tim naj bo rečeno, ako niso že gluhi za resnico: na Koroškem je 120 far s 112,059 dušami, kjer se božja beseda vselej in izključljivo v slovenskim jeziku oznanuje; — je 6 far s 6605 dušami, kjer se po slovensko in nemško pridguje. Božji nauk se očitno le Slovincam slovensko deli.

Drugi zopet pravijo, da so Slovenci in Nemci tako namešani, da se na narodnost nemore nobeden obzir vzeti.

Tim pa tole povem: meja med Slovenci in Nemci se more tako potegniti, da je med 123 farami, ktere se lepo vkup deržo, le samo 6 nemških, alj prav za prav, ponemčenih otokov: Pontabov, Malborget, Terbiž, Celovec, Velkovec in Lavamind; cela okolica tih krajev je terdo slovenska, in veliko njih prebivavcov zna dobro slovenski.

Tretji pa kvantajo, da vsi koroški Slovenci nemški govore, kar izreči in poterdti na deželnim zboru neki dolgosuknjaš iz Bliberka ni se bal in sramoval. —

Čujte na to, kar se pred nekim mescam prigodi. V Žrelcu (Ebenthal) so se mladenči

pri prvemu lozanju prav slabo obnašali, so celo komisijo spodili in nektare zavupnih mož prav nevsmiljeno zmlatili. Pride iz Celovca sodniška komisija, de naj to žalostno prigodbo prejišče, in hudodelce kaznuje. Pokliče se tudi župan Podkernoske (Gurnitz) srenje; pa kako se gospodi začudijo, da te župan skorej nemške besedice ne zastopi; k sreči je bil pričijoč v slovenščini dobro vaje ak-tuar. To se je perpetilo s županam nekiga kraja, ki le eno uro daleč od Celovca leži; kaj je pričakovati od prostih kmetov, 2 — 3 dni hoda od Nemcov oddaljenih, od Slovincov, ki Nemca še nikolj vidili niso! Vse take hudo moti ali nevednost ali hudobnost; in po spričbi letašnjega šematizma Kerske in Lavatinske škofije je gotova resnica, da je med 137.815 prebivavci, ki na slovenski zemlji žive 121,745 terdih Slovincov in le 16,070 Nemcov, — in med 137 farami, ki bi se mogle k slovenskemu krogu pristeti, 120 far, kjer se le samo po slovenski, 11, kjer se po nemški, in 6, kjer se po slovenski in nemski pridguje in keršanski nauk derži.

Tudi za te Slovence je enakopravnost narodov izgovorjena, tudi tim 121,745 Slovincam je narodnost zagotovljena.

Da pa Nemci in Nemškutarji ne bojo trobili, da jaz Slovence šuntam, da sim prenapetiga tišenja, naj pove samo ministerstvo: kaj da je „enakopravnost vsih narodov“?

Na vprašanje bivšega poslanca Dilevski je gospod minister nauka, kakor se bere „Reichstagsblatt Nr. 58“, dal nasledni odgovor: „Das Ministerium versteht unter der Gleichberechtigung der Nationalitäten, dass man der einen Nationalität das, was ihr gebührt, in derselben Weise ertheilt, wie der andern Nationalität, folglich mit Anwendung auf Galizien (Kärnthen), dass man der ruthenischen (slovenischen) Nationalität in denjenigen Kreisen, die von ihr bewohnt werden, ebendasselbe und in gleichem Masse zu Theil werden lasse, was man der polnischen (deutschen) in dem Gebiete, welches ihr angehört, zugesteht.“ Jednakopravnost narodov v tim smislu mi jiščemo, mi tirjamo za Koroške Slovence; in leto enakopravnost bomo zagovarjali in branili z celo močjo, po vsih ustavnih potih, vselej in brez vsega straha; in kakor se vidi, bomo imeli dela dosti: ministerstvo je nam oktrojiralo za učenika babišstva (Geburtshülfe) kakor se čuje, terdega Nemca; iz Ljubljane mislijo poslati k našimu deželnimu poglavarstvu, ktero je mende tudi za Slovence, terdo nemške uradnike, v šolah je še vse pri starim: nemške bukve, nemški učenci, nemško svetovavstvo, nemško višji ogledalstvo itd. — o sveta enakopravnost! Glejte! ljubi domorodci! kateri še niste v nemški slavi in sreči pozabili na slovensko mater, na slovenske doline in planine, kateri še v svojim nedru nosite rahlo serce, — vneto za blagor in srečo svojih milih bistroumnih pa žali bože! zanemarjenih bratov, — glejte ljubi domorodci! široko polje, pripravljeno za vaše obdelovanje: trebite, sejte, polijajte: rast in obila sad bo pa dal gotovo tisti usmiljeni oče, od kteriga pride vsaki dober dar. „Bog za nas, kdo na nas?“

Kar si nam, ljuba Slovenija! od Ljubljanskih mladenčev povedala, da so tirjali v slovenskim jeziku k vojaški zastavi priseči, je moglo vsakiga Slovenca prav v serce razveseliti. Živili, živili hrabri slovenski junaci, kateri se tako slavno in domorodno obnašajo!! Tudi pri nas bo rekrutiringa kmalo dokončana, vse je šlo povsod lepo in mirno: alj terdo slovenski mladenči so prisegali v nerazumljivim nemškim jeziku; od vsiga tega svetega dela, pri ktermu gre za dušo in život, borni slovenski mladenč le besedice ne zastopi! Alj je to dro prav? alj ni gospoda, da bi to strašno krivico poravnal; alj ni slovenskega mladenča, da bi za to reč svoj glas vzdignil? Bomo vidili.

And. Einspiller.

Celovec 25. Aprilja 1849. Na nos na vrat so počeli pred nekimi tedni na južno-zapadni strani Celovca terdnjavo kopati in zidati. Vsi mestjani so sterno gledali in poprašovali, kaj da bo to? Neki, kterim se po dne in po noči od samostalne*) kronske dežele sanja, so modrovali: „Vsaka kronska dežela mora imeti svojo posebno orožnica; to bi ja blo gerdo, ako bi mogla kronska dežela v kaki potrebi kje drugod orožje jiskati in v zajem jemati.“ — Drugi so terdili: „da je to nastava za Lahe in Francoze, ako bi se jim poljubilo, v Koroško kronsko deželo predreti; kronska dežela bo jim že hitro pot pokazala, po kterim so prišli;“ — tretji pa so zdihovali in si skrivši na ušesa šeptali: „Slepci! alj ne vidite, kamo je poglavitna stran (Hauptfront) terdnjave obrnjena; alj ne slišite, da bo največ topov skoz lince na mesto Celovec zijalo: „terdnjava je strahovavka za Celovec.“ Tako so ljudi modrovali in vganko razdrešovali; tam na polju med Celovcam in Otočami (Weidmannsdorf) je pa blo vse živo ljudi, ki so mesto za novo terdnjavo jiskali, razmerli in meje postavili.

Že je bil potrebn kraj za drag denar kuplen, že so ble pogodbe z zidarskim mojstram storjene, že je bla za temeljno zidovje zemlja okolj in okolj izkopana, ja že studenc je bil dokončan: — kar nagloma in nenadno puca glas po mestu, da je vsa ta zidarija od visokega miniserstva vstavljena in zabranjena, da so tisti gospodi, ki so to robo zduhtali in poterdtili, nekaj ojestrega pod nos dobili, in da imajo naverh vse stroške dosadašne plačati.

Od vzrokov tega modrega ministerialniga sklepa nisim mogel kaj prav gotovega zbarati. V tim listu mende stoji, da je Celovec premalo in tako nenavarno mesto; Koroščani so ljudi mirnega in lojalnega duha in tako so te priprave nepotrebne, tudi mesto v taki nizavi in globočini se za terdnjavo ni zlo pripravno zdelo. Alj je temu taka, so tisti prav imeli terdivši, da je nekdo Celovčane in Korošce počernil kot ljudi puntarskega duha, ktermu je strahovavka potrebna. Pa vender zagotoviti samo le to to zamorem: da so najeti ljudi od dela nehali, da se vse jame zasiplejo itd. in da vse kaže, da s terdnjavo ne bo nič ali clo nič ali samo na tomu mestu nič. Bog daj, da bi pač bila taka! 4 — 5 sto tavžent rajnišov srebra, ki so bli namenjeni, je za našo državo v sedajnih okoljshinah lep denar, s kterim se lahko mnogo važnejših in potrebnejših reči popraviti da. Naši deželni stanovi že dolgo let brodiyo in prosijo zavolj živo potrebne delavšnice (Arbeitshaus); pa vse zastojn!

Koliko ves in far je brez šole, ja clo v Celovci ni lastne cesarske dovolj prostorne šolske hiše; koljko učiteljov, kaplanov, uradnikov pri svoji borni plači straduje; darila za spisatelje novih šolskih knjig so tudi poskerbeti; in še mnogih drugih potreb je dosti v naši deželi. Po moji slabi misli bi blo veliko boljši in modrejši, lete za terdnjavo pripravljene denarje na občno koristne reči obrniti: saj terdnjave na slednje vender nič ne pomagajo. Francozki kralj Filip je celo mesto Pariz s terdnjavami ogradi, in veliko milijonov na nje zaverget: je pa vender le mogel šila in kopita pobrati, in v Anglijo pobrisati. Zato čast in hvala ministerstvu za to naredbo! „Die sicherste Leibwache eines Königs, piše dobroglasni Rup. Kornmann, sind seine glücklichen Bürger, und seine schönste Ehrenwache die Tugend;“ — in Klavdian poje:

„Non sic excubia, non circumstantia pila, Quam tutatur amor.“ —

*) Ta samostalnost mende le v nekaki mali prednosti Celovske kresije obstoji, ktera pa ostano pod gubernijam. To se tudi vidi iz poslednjih Ljubljanskih novic, kjer ilirsko poglavarstvo oznani, de se je v Belaku rekrutiranje mirno steklo.

Vred.

Tudi pri nas so nekega dobroznanega demokrata zaperli, in mu kriminalno pravdo na vrat obeseli. Bil je pri tukajšnjemu demokratičnemu društvu perovodja (Schriftführer), in že od tiste dobe marsikterimu tern v peti. Na veliko noč neumnež, kakor pravijo, dobro napit, skoči v neki taberni zvonaj mesta na mizo, govori zoper cesarja gerde besede in imena, vpije „Eljen Košut, Blum“ itd. pereat Vindišgrac in drugi, zasramuje in psuje našo slavno armado: — vse to v pričo veliko ljudi in nekega oficirja. Lete po svoji dolžnosti to hudodelstvo policijski uradi hitro na znanje da, in ta za tistim demokratam, ki je jo bil že velikonočni torek potegnili, opisovavno pismo (Steckbrief) razpošle. V Saksenburgu so ga bli zgrabili in v tukajšno kaznovavnico pripeljali. Ne bo se njemu dobro godilo. —

Včeraj je prišlo 3—400 novakov iz Solnograškega; in ima jih še priti do 1000, kateri se bojo pridjali k regimentu Baron Prohaska, ki je na Laškem veliko svojih ljudi zgubil, in naša kronska dežela ne more potrebnega števila dognati. — Une dni so se nekteri civilisti s transportam novakov bli spekali. Na potu zvonaj Belaka so neki mende pijani vojakam terde in gerde besede podajali; vojake jeza poprime, in gredo na nje 5 je jih ranjenih, jeden ima 5 ran, alj nobena ni smertna. — And. Einspiller.

Štajerska dežela.

Iz Gradca 22. mal. Travnja. Danes smo tukaj obhajali nastop novega knezo-vladika Jožefa Otmar Rauser-a. Mi Slovenci smo poleg vse učenosti imenovanega gospoda vendar le revne sirote, kot doslej, — nima nam pomoči pri ptujcih. — Slovenskih duhovnikov se (hvala Bogu!) nije veliko sošlo, mestjani so brez vsake krike ino praske, brez streljanja ino triumphbognov vse opravili, samo v dvema cerkvama so nastavili bili prav veliko sveč ino rudečih suken so na kupe po starih stebrih navesili. Tudi muziko so nam napravili — zdelo se mi je, da sim v gledišu. Latinske ino nemške anrede smo čuli, tudi urkunde so nam po latinsko ino nemško prebrali, še celo hirtenbrif smo dobili. — Očesam ino ušesam še je nekaj služilo, alj sercu — celo nič.

O svečanosti sem premišljeval različne reči ino na um mi tudi pade, kako se je čversto „zgodnja danica“ oglasila bila vlani ino letos za želje Slovincov, posebno pak za zedinjenje slovenskega dela sekovske škofije s lavantinskoj. Lepa joj hvala, le tak naprej preljuba danica ino gotovo ti Hus ne bode svitlobe temnil. — Slišal sem tudi dva nemška duhovnika pogovarjati se, jeli vladika tudi slovenski zna. Eden reče, vsaj tudi poprejšni nije znal, to ni potrebno, drugi pa mu zaverne, da bi ljudstvo sadaj to od njega tirjati znalo, bode se tedaj moral marljivo učiti, da saj nekoliko znade. — Kadar jaz kreishauptmann postanem se hočem, če ravno že sivo-glavec, pravdoslovja lotiti. —

Vidil sem tudi latinsko ino nemško pesem na čast novemu vladiku od nemških bogoslovcov složeno: za slovensko sem popraševal, pa rečeno mi je, da je ni. Kako to? — K pokopu rajnoga Romana so slovenski bogoslovci v pesmici željo izrečeno imeli, naj prihodnomu vladiku

„s čela bogoljubje sije,

z persi domorodstvo dije!“

sadajne okolnosti pak ne dopustijo našoj mladži veseliti se, kadar se slovensko ljudstvo žalosti, ker pravi Slave sin nikolj svojega roda ino rodoljubja ne zataji. — Naj nam se temno oblačno obnebeje razjasni, naj se prikaže zlato solnce sreče Slovincov, nej bodo ovce poznale glas svojega pastira ino veselo bodo slovenske gerlice prepevale v domačem logu, sadaj so — obmolknile. Zvonimir.

Iz Štajera 20. mal. Travnja. Kako gerdo bi rekel, steklo se votli nemškutarji pri

nas obnašajo, naj dokaže sledeča prigodba, katero sem ravno danes listmeno zvedel. Na letniško nedeljo večer pripravi verli g. učitelj v Ormužu (Friedau) svojim znancom ino prijatelom samim domorodcom, veselico; tu se je popevalo, sviralo ino bili so dobre volje do pozne noči. To se nedopade nemškutariskim stražnikom, kateri so že vlani, kadar so belozeleno bandero s nemškim trakom v Ptuj blagoslavliali pri generalu Pirkerrju se pritožili, da imajo v Ormužu slavjansko namesto nemške zastave — sadaj consilium ceperunt ut perderent justos. Več ogleduhov ino tiho-tapcov so k hramu poslali, kateri so vedno ušesa nastavliali, da jim nijedna beseda ne vjide, ako bi se kaj proti samozveličavnoj Ultra-panteutonii kovalo. Pervega poslušavca spodijo ino pozneje še g. Janko L....vič, mladi hrabri domorodec svak g. učitelja drugega zaleze ino se s njim prepirati začne. Taj zakriči ino že nastavljena narodna (po pravici nerodna) straža prihiti (nam ino Hervatom) dobro znani g. velitelj ove iz detičov.... obstoječe derhali preseka (kakor pravijo) s sabljaj g. J. Z....viču klobuk ino glavo do kosti, drugi ga s kamnom rani, tak da mu se kerv s curkoma po obrazu vlije, ino še dan današnji leži. G. učitelju vse okna poterejo, kamenja na kupe v stanovanje naleti ino go-spa na večih straneh ranjena komaj zbeži. Ko se vse to začne goditi, so se stražniki na glas bobnja vsi zbirali ino vsaki se prikaže s puškoj, če mu jo lonjskiga Listopada niso Magjari odnesli, ker so se te tak hitro morali skrivati, de so na svoje iz c. orožnice dobivene puške pozabili. Drugi ljudje so, se ve de, iz spanja se zbudili ino so na prvi hip mislili, de je cela Magjaria v Ormužu. Sadaj prihiti tudi 12 mož mejne straže ter vbrani vnm stražnikom še večja zločinstva storiti, katera izpeljati so se širokoustno bahali.

Vidit čemo, kako bodo sodbe ovo reč rešile. —

Dobro bi bilo, da se ovim junaškim stražnikom iz Frankobroda kaki redi, pour le merite pošlejo, ker se Košutu tako dolgo mudi.

— zl —

Ogerska dežela.

Iz Slovaškiga. Tistimu, ki je mende nedavno v Pragi klical: Eljen Kossuth, bi jez zdaj svetval, naj pogleda na Bačko, de bi v sebe šel in nezodovoljnost svojo kam drugam obernal. Madjari so in ostanejo narod grob, divji, vsa njih svobodoljubnost obstoji iz napa-ha in iz politiške častilakomnosti, oni imajo le sebe, nadvlado svojiga naroda pred očmi, enakopravnost z švabam in Slavjanam se jim zdi biti narveči ponižanje njihoviga naroda. Samo otroci ali s strastmi oslepeni zamorejo njih besedam verjeti. Gotovo bi jim ljubo bilo, ko bi Čehi v njih prid kako revolucijo napravili, ko bi pa Čehi hotli kake pogoje stavljati p. svobodo in samostojnost Slovakov in Serbov, tu bi padlo ogrinjalo. Ne ostane nič družiga, kakor nazaj pognati Madjare do njih mej in podpirati na vso moč avstrijansko armado. Naj se jim potlej častni pogoji dajo, ali nikar vškodo drugih narodov, če ne, bode boj plemen se zopet vnel. Na Dunaju, kakor se vidi, si mislijo Slovake še zmiram narod dratarjev in čibularjev, in jim le v glavo ne gre; de bi se oni vtegnili zoper svoje dozrajne gospodarje Madjare vzdigniti. Sploh se je še pred letam tudi mislilo, de so Dunajčani zadovoljni z pečenko in salato; gališke kmete je pripeljalo maševanje dalej, kakor si je kdo iz začetka mislil. Vre in kipi v slovaškem ljudstvu, to je slednjimu očitno, kdor med njimi živi; in samo vlada, rečemo za terdno, je kriva tistih groznih del, ki bi se dopernesti vtegnile, ako une ceste ne opusti, po kateri so kraljevi Vindišgrecovi komisariji hoditi počeli.

(Narod. Nov.)

Narodni Nov. prineso naslednji dopis iz Dunaja 25. Maliga Tr. Včeri je prišel Dr.

Berlič iz Pešte na Dunaj, ravno v tem času, ko je tu 35. bulletin (armadni razglas) izdan bil, ki je veliko homatijo napravil, ker se iz njega vidi, de je naša armada v stiski. Je bilo nam torej zlo ljubo, nekako novico od Bana dobiti in Dr. Berlič nas je zagotovil, de hoče ta ljubljene jugoslavjanski vitez do poslednje kaple kervi za slavjansko reč živeti in delati. Berliču zamoremo verjeti, de se njegove besede od bana na terdno prepričanje opirajo; bi bilo torej pravično in dobro, de bi se tudi iz Českiga zaupanje v bana na znanje dalo. Nar noviši novice, ktere nam je Dr. Berlič podal, poterdijo, de je ban celo neodvisni narvikši vodja ogerske armade na jugu. Njegov glavni stan bo v Oseku. Njegova armada obstoji tudi nekaj iz českih vojakov, zlasti dveh českich regimentov konjnikov oklopnikov Wallmoden in Hardegg. Tudi je njemu pridani oddelik Civalartovih ulanov in cel regiment banderialnih husarjev.

Armada f. m. l. Puchnerja, Nužana in Mayerhoffera je njemu podveržena, kakor tudi Stratimirovič in Kničanin s celo serbsko deželno obrano.

V Oseku je za njo pripravljenih 6000 pušk, kterih popred cesarski oficirji Jugoslavjanam dati niso hotli.

Tudi v Beogradskih novinah piše g. Živanovič, ud hervaško-serbskiga poslanstva do Cesarja, de so bili popred (8. Aprilja) pri Banu v Pešti, kateri jih je zagotovil, de bo vse pravične želje vladarstvu predložil in de bodo taiste tudi gotovo izpolnjene.

Iz banata in južnih krajev se sliši, de so Madjari do Oroslomoša, Černe Bare in Bešena priderli; 21. Aprila so bili Madjari pri Jaraku od Serbov nabiti, ravno tako so bili 20. t. Honvedi iz Bečeja prepahnjeni.

Südsl. Ztg. pove, de je Bem pri Karanzebeš c. k. vojake premagal, jim 2 štuka odvzel in Karansebeš posedel. — Perčel nago-varja Serbe, de bi se z Madjari zoper Avstrijane združili.

Puchner še ni s svojimi iz Valahie v Banat prišel.

Jelačić je z 30000 vojakmi na ladjah po Donavi proti jugu se podal.

* Po dolgih priprava-h se je bil knez Vindišgrec vzdignil mesca Grudna nad Madjare, in ker so Madjari povsod dragovoljno se vmikvali, je dobil poljni maršal kmalo tudi Buda-Pesto. Tu se je jel obotavljati, ali za to, ker je mislil, de je s pglavitnim mestam vse dobljeno in de že lahko iskavne liste na Košuta in tovarše njegove razpošilja, ali pa za to, ker je, kakor ga Stadionov časopis „Presse“ dolži, Madjare (dieses dynastisch-aristokratische Volk) za podporo trona zoper Slavjane deržal. Med tem je Košut s pomočjo slavni-h polskih vojskovodov na vso moč armado svojo množil, vadal, vnmal, z orožjem obdajal, in ko je enkrat v ministerstvu beseda Stadiona obveljala, de se je knez Vindišgrec, svak kneza Švarcenberga iz Ogerskiga na urlaub odpravil, — naslednik njegov, skušeni general Velden ni več druge otebe za cesarsko armado najdel, kakor de je Budim in Pešt opustil, in celo armado na desnim bregu Donave skupej spravil okoli Raba, Edinburga in ondod. Tu bo čakal na pomnoženje armade iz Avstrije in na pomoč iz Rusije, in cela vojska od mesca Novembra do zdaj in vse kar je 34 armadnih razglasih stalo, je za Avstrijo prazno; in kolikor bolj so se Avstrijanci vmikvali, toliko več je Ogram serčnost rasla; tudi Komoranski terdnjavi so vtegnili živež pripeljati. V teh stiskah je sklenilo ministestvo Ruse na pomoč poklicati, in ker bi vtegnila iz madjarskiga punta koj tudi polska vzdiga ali vstaja priti, je ruski car tudi koj privolil in hoče mende sam vse troške prevzeti. Koliko Rusov de pride, se ne ve; „Lloyd“ pričakuje 100000 mož. „Presse“ oznani, de pridejo Russi v 4 oddelkih, eni iz Valahie v Erdelj, drugi iz Moldavie čez Bukovino, tretji (30000) čez Lvov in Duklo, in četerti čez Krakov in Moravsko proti Prešpurku.

36. armadni razglas pove, de je bil 26. Aprila med našimi in Madjari hud boj pred Komoransko terdnjavo, v kterim so bili od šlika sovražniki premagani; de so se pa v terdnjavo nazaj potegnili.

Nepolitiški del.

O d a.

Vinski terti.

Zdrava bodi, draga terta,
Necenlivi dar nebes,
Kras gorice, slava verta,
Zemlji najsvetejši les!

Večih čud ne dela luna,
Solnce nima te moči,
Nima take sile struna,
Ko rodiš jo, terta ti!

Ti ozdraviš serca rane,
Bolečine utopiš,
Tebi žalost se ugane,
Ti obupe odpodiš.

Ti unameš čut nebesen,
Dvigneš duha v zvezden zrak,
V persih zbujaš sladko pesen,
Cela razvedriš oblak.

Ti gosti radost daješ,
Si na piru prvi avat,
Ti na plesu pete maješ,
Zvezi vtisneš ti pečat.

Zora mu iz lica sije,
Kogar ljubiš, terta ti,
Kadar druge zima brije
Kresen zar mu vžiga kri.

Gladko, kakor val po cvetu,
Tok življenja mu šumlja.
Zdravje pije vsemu svetu,
On sovražstva nepozná.

Starček kakor serna skaka,
Ti ga, terta, pomladiš!
Reva mine siromaka,
Sanja si kraljevi bliš.

Cvetje seješ ti v pustino,
Razsvetliš tamote kraj,
Zemljo, sicer solz dolino,
Premeniš u sladke raj.

Ni jim mere, ne števila,
Kar učiniš čudnih del;
Komaj pevec bi Ahila
Tvojo hvalo vso prepel.

Toraj, terta, zdrava bodi,
Rodi vince, ko doslej!
Večni točo ti odpodi,
On te s toplim solncem grej!
Podgorski.

Slovensko slovstvo.

Popisano 1846.

(Dalje.)

Ako ravno se je Trubar nekaj v Krajski zadrževal je vendar neprenehoma še za tiskanje sl. bukev v Urahu skrbel. Po tle se je spet hudo preganjanje začelo in Trubar je, zapustivši svojo domovino, šel za pastora v Ljubno (Laufen am Neckar) od tod v Derendingen pa je vsigdar neutrudivo do svoje smrti slavjansko slovstvo obdelaval. Vmerl je 28. Junia 1586 in je bil 78 let star. Pismena v Urahu so nekam zovlekli, da nikdo ne ve kam; tudi slov. tiskarnico Ljublansko so pokončali. Duhovnike, kateri so se te nove vere deržali, so naj pred spodili, po tle je moral svoj dom zapustiti, kdor koli je luteranski bil. Bukvi luteranske so vse zožgali, in pokončali kjer kolj so jih kaj najšli. Ljublansko knjižnico krajskih stalisov so na novo v mesto poklicanim jezuitam izročili; kar niso slovenskih bukev oni pri ti priči zasmodili, to je leta 1774, ko je v Ljubljani velik ogenj bil, pogorelo s jezuitskim kloštram vred. Slovensčina je vtihihnila, vse je umolknilo, kakor v grobu. Dalj ko 150 let po Trubarjevi smrti je bilo slovensko slovstvo skoro jalovo tako da je zadnji neki avgustinar Marka (Pohlin), rojen v jednim ljublanskim predmestju, prav iz novega začel slov. slovnico spisovati, kakor da bi ne bil nikoli slišal besedice od dobre slovnice Bohoričeve; je jo pa tudi skerpel, da se Bogu vsmili!

Tako se konča prvi razdel slovenskega slovstva.

Drugi razdel gre od leta 1770 do l. 1843. Kakor je v prvem času nešega slovstva bilo naj več verozakonskih bukev tako v drugim

naj več verozakonskih, pobožnih molitvenih, in jezikoslovnih, nekaj jih tudi za kratek čas, postavim pesni, prepovedi, basne in tako dalje, drugih koristnih in naučnih imamo pa premalo. Vse verozakonske, molitvene in pobožne bukvice in njih spisatelje tukaj s imenami imenovati bi bilo premudno, tudi nisim se namenil slovstvo naše na tenko opisati, temuč samo sestaviti kratek pregled našega slovstva samo na toliko, da bi se mi Slovenci zavedili pri čem smo, in spoznali kaj nam je v izobraževanju sdaj potrebno. Tukaj imenujem samo nekatere izmed naših naj imetnitnejših spisateljev tega časa, to sa sledeči:

Gutsman, Popovič, Kumerdej, Japel, Mat. Ravnikar, Kuznič, Kopitar, plemeniti Weisenthurn, Vodnik, Šmigoc, Dainko, Jarnik, Krempel, — g. Golmayer, g. Metelko, g. Slomšek, g. Murko, g. Vertovec, g. Robida in drugi. Med našimi pisatelji, kateri se v svojih spisih ozirajo na vse slavjanska narečja se morajo pred vsim imenovati triji učeni Slavenci iz Štajerske: G. Dohter F. Miklošič, g. Stanko Vraz in g. J. Drobnič.

Osvald Gustmann, duhovnik na Koroškem je izdal l. 1777 slovensko slovnico in jeden nemško-slovenski slovar. Popovič, Celjski, mož razsvetlen, ves goreč za slavjansčino in v obče za vse znanosti, pa nitko ga ni podporoval, da bi se bil mogel po svoji iskreni želji popolnoma znanostim posvetiti — on je bil vbožen, brez premoženja, si je živež služil s tem, da je v Dunaji se ustavil za učitelja nemškega jezika, kjer je l. 1763 vmerl. Kumerdej in Juri Japel, dva velika ljubitelja slovensčine. Posledni si je naj več perzadel, da se je celo sveto pismo iz novega spet poslovenilo in izdalo. To je blizo naj imetnitnejši slovstveno delo celega tega vremena. Sodelavci so pri tem bili: Marljivi in iskreni Slavjan Juri Japel, Blaže Kumerdej, Jos. Rihtar, Modesto Šrej, Anton Travn, Jos. Škrinar in Matevž Volf. Zdaj se že nekoliko let ne dobi celega slovenskega sv. pisma v nobeni knjigarnici, se je že davno razprodalo; Slovenci sdaj spet nimamo sv. pisma v materinskem svojim narečju; potrebovali bi ga pa kakor oči v glavi. Bog nam spet zbudi nekoliko, iskrenih domorodcov, kateri bi se tega svetiga posla prijeli, — učnih mož za to nam, hvala Bogu! ne manjka. Samo da se serčno začnemo — serčnost velja! Vreme ne čaka, kar se ne začne se dogotoviti ne more; brez začetka ni sveršetka (konca), pravijo Dalmatinci.

(Dalje sledi.)

Knjiga splošnih deržavljanskih postav.

§. 270.

To se zgodi pri maloletnih, ki v drugi deželi nepremakljivo premoženje posestevajo (§. 225); ali ki v posebnim primerleju po očetu ali varhu namestvani biti ne morejo; pri polnoletnih, ki v blaznosti ali bebost padejo, pri spoznanih zapravljlivcih; pri nerojenih; kakikrat tudi pri gluho-nemih; pri nepričijočih in kaznencih.

§. 271.

V opravilih, ki se med starši in maloletnim otrokam, ali med varham in maloletnim prigode, se mora sodnica prositi, de za maloletniga posebniga oskerbnika postavi.

§. 272.

Če se med dvema ali več maloletnimi, ki imajo ravno taistiga varha, pravde prigode; ne sme varh nobeniga teh maloletnih namestvati; ampak mora sodnico prositi; de vsakimu posebej drugiga oskerbnika postavi.

§. 273.

Za blazniga ali beba se more le tisti imeti, ki se po natančnim preiskanju svojiga zadržanja, in po zaslišanju zdravnikov od sodnice k tem poklicanih, za taciga sodniško spozna; za zapravljlivca pa mora sodnica tistiga spoznati, od kogar je po prijetim naznanjenju in po preiskanju čez to napravljnim očitno, de svoje premoženje na neprevdarjen način zapravlja in sebi ali svoji rodovini po prederznih ali z pogubljivimi pogoji sklenjenih posojnih pogodbah, prihodno revšino pripravlja. V obeh primerlejih se mora sodniško izrečenje javno oznaniti.

§. 274.

Glede nerojenih se opravnik postavi ali za nasledništvo sploh, ali za že obstoječi telesni sad (§. 22). V prvem primerleju ima

opravnik skerbeti, de se nasledništvo pri kaki njemu namenjeni zapustnini ne prikrati; v drugem primerleju pa, de se pravice še nerojeniga otroka obvarvajo.

§. 275.

Gluho-nemi, če so ob enim bebi, ostanejo stanovitno pod varstvom; če so pa po nastopu pet in dvajsetiga leta zmožni, svoje opravila oskerbovati, se jim proti njih volji noben oskerbnik postaviti ne sme; samo nemajo nikdar brez zagovornika pred sodnico priti.

§. 276.

Za nepričijoče, ali za sodnici ta čas še neznane deležnike v kakim pravilu, se oskerbnik takrat postavi, če taisti niso nobeniga redniga namestnika pustili, če bi pa brez tega njih pravice zavoljo zamude v nevarnost priti, ali pravice drugiga v svojim teku overane biti vtegnile. Ako je prebivališče nepričijočiga znano, mu mora njega oskerbnik stan njegovih reči na znanje dati, in te reči, če se drugači ni prevedilo, kakor reči maloletniga oskerbovati.

§. 277.

Če kdo pri okoljšinah po postavi v §. 24 terjanih sodniško izrečenje smrti kakiga nepričijočiga prosi, ima sodnica pred vsim za tega nepričijočiga, oskerbnika postaviti; na to se s poklicam na celo leto glasečim s tem pristavkam povabi, de če se v tem času ne prikaže ali sodnici kako drugači ne oznani, de je živ, bo taista spoznanje smrti izrekla.

§. 278.

Dan, na katerim je spoznanje smrti svojo pravno moč zadobilo, se ima za pravni smertni dan nepričijočiga; vendar spoznanje smrti dokaza ne izloči, de je nepričijoči pred ali poznej vmerl; ali, de je še živ. Če tak dokaz obvelja, se ima s tistim, ki je na podlagi sodniškega izrečenja smrti premoženje v posest vzel, kakor z drugim vestnim posestnikom ravnati.

§. 279.

Hudodelniku, v nar težji ali težko ječo obsojenimu, se ima oskerbnik postaviti, če premoženje posestva, katero bi zavoljo dalj terpeče kazni, nevarnosti podverženo bilo.

§. 280.

Sodnica, kateri gre imenovanje varha, ima pravilama z ravno taisto opaznostjo in po ravno tistih vodilih tudi oskerbnika postaviti. Če pa gre za oskerbnništvo kake reči ali kakiga opravila, ki ste pod drugim sodništvom, ima to sodništvo tudi oskerbnika imenovati.

§. 281.

Kdor ima lastnosti potrebne za varstveni vrad, zamore tudi oskerbnništvo prevzeti. Tudi veljajo pri oskerbništvu ravno tisti izgovori in tiste prednosti; kakor pri varstvu.

§. 282.

Pravice in dolžnosti oskerbnikov, ki imajo skerbeti ali le za opravišstvo premoženja, ali ob enim za osebo svojiga oskerbljenca, se imajo po predpisih čez to varham danih, presojevati.

§. 283.

Oskerbnništvo neha, če so opravila, oskerbniku zaupane, dokončane, ali če vzroki neha, ki so oskerbljenca od opravljanja njegovih reči zadržavale. Če je blazen ali beb rabo pameti zadobil; ali, če je volja zapravljlivca iz korenine in stanovitno zboljšana, se mora po natančnim preiskanju okoljšin, iz dolge skušnje, in v prvemu primerleju ob enim iz spričeb zdravnikov od sodnike k preiskanju postavljenih, razsoditi.

§. 284.

Posebne previdnosti pri varstvu in oskerbništvu kmetovskega stanu, so v političkih postavah zapopadene.

Prijateljska opomba.

Ako bi se komu zdelo, de v „Zboru zastran Slovenskiga pravopisa“ je kaj drugač povedano, kakor se pa zdaj res govori, naj pomni, de pisavec je dal slehernimu govorniku tako besedo v usta, kakor jo je bil pred ali zdaj ali sam ali po drugih od tistiga kraja slišal; de pa zdaj v več krajih že boljši govore, kakor so pa pred časom; v Kranji, postavim, šumeče čerke š, ž in č že tudi večidel prav izgovarjajo; ravno tako tudi drugej. Če se pa komu se preveč zdí, naj pa mi priznase, misleč: „Pictoribus atque poetis cuncta licent.“

Podlipski.